

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه اصلاح قانون اعتبار اسناد عادی وامهای پرداختی شرکتهای
تعاونی روستایی، عشایری و صیادی به اعضاء مصوب ۱۳۶۵ و قانون
اصلاح قانون مذکور مصوب ۱۳۷۱»

مقدمه

بخش تعاون از اهمیت و جایگاه فوق العاده در قانون اساسی و به خصوص الگوی اسلامی - ایرانی برخوردار است. برنامه پنجم توسعه نیز بندهای مهمی را در خصوص بخش تعاون ارائه کرده است. تعاونیها به ویژه در نواحی روستایی و با توجه به اینکه بخش عمده‌ای از نظامهای بهره‌برداری کشاورزی کشور به صورت خرده‌پا مدیریت شده و از صرفه مقیاس در مراحل مختلف مدیریت کشاورزی برخوردار نیستند، می‌توانند نقش به‌سزایی را در توسعه کشاورزی و فقرزدایی داشته باشند. مهمترین کارکرد شرکتهای تعاونی که در نواحی روستایی به فعالیت مشغول هستند، توانمندسازی کشاورزان، تأمین نهاده‌های کشاورزی، اعتبارات، یکپارچه‌سازی اراضی، بازاریابی محصولات و تأمین کالاهای اساسی است. بررسی‌ها نشان می‌دهد بخش عمده‌ای از کشاورزان و روستاییان به دلیل عدم برخورداری از سند ملکی از دریافت وام محروم هستند و این امر یکی از مشکلات عمده توانمندسازی کشاورزان خرده‌پای کشور است. یکی از اقداماتی که به منظور رفع این مشکل و جلوگیری از سوذجویی‌های فردی در سطح کشور صورت گرفت، تصویب «قانون اعتبار اسناد عادی وامهای پرداختی شرکتهای تعاونی روستایی، عشایری و صیادی» در سال ۱۳۶۵ و اصلاح آن در سال ۱۳۷۱ است.

در حال حاضر به دلیل نوسانات قیمت‌ها و افزایش تورم و به تبع آن کاهش ارزش مبلغ مندرج در قانون یاد شده به عنوان مبلغ وام، به منظور تقویت و حمایت از تشکلهای و تولیدکنندگان و بهره‌برداران بخش کشاورزی، دولت در قالب لایحه‌ای پیشنهاد کرده است مبلغ وام با توجه به نرخ تورم اعلامی از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، از دو میلیون ریال (۲,۰۰۰,۰۰۰) به مبلغ سی میلیون ریال (۳۰,۰۰۰,۰۰۰) افزایش یابد. در ادامه، سوابق قانونی این لایحه به طور خلاصه بررسی می‌شود.

سوابق قانونی

در ابتدا باید هدف اصلی قانون اولیه این لایحه که در سال ۱۳۶۵ به تصویب رسید، بررسی شود. توجه به گزارش کمیسیون کشاورزی و عمران روستاهای وقت در خصوص تصویب قانون اعتبار اسناد عادی وامهای پرداختی شرکتهای تعاونی روستایی، عشایری و صیادی در جلسه ۲۵۵ صحن علنی مورخ ۱۳۶۵/۱/۱۷، موضوع را به خوبی روشن می‌سازد:

«از نظر سابقه موضوع، این قانونی است که در سال ۱۳۶۰ (۱۳۶۰/۱۱/۲۶) به صورت آزمایشی برای مدت چهار سال تصویب شده و منظور اصلی از این قانون هم این بوده که چون در روستاها بسیاری از کشاورزان هستند که اسناد رسمی ندارند و برای پرداخت وام به آنها اگر اتحادیه‌ها و شرکتهای تعاونی و بانک بخواهد مطالبه سند رسمی بکند کشاورزان دچار عسر و حرج می‌شوند و موفق به دریافت وام نمی‌شوند این قانون از تصویب مجلس شورای اسلامی گذشته و این در حقیقت دائمی شدن همان قانون آزمایشی چهار سال قبل است...».

این پاراگراف علاوه بر نشان دادن هدف کلی، حاوی نکته بسیار مهمی است که به مرور زمان به دست فراموشی سپرده شده است. همان طور که مشخص است، این قانون در صدد اعتباربخشی به اسناد عادی وام‌های پرداختی شرکت‌های تعاونی روستایی، عشایری و صیادی در نزد شرکت‌های مذکور و نیز بانک‌ها بوده است تا مشکل فقدان اسناد رسمی و دشواری اخذ وام برای کشاورزان تاحدودی مرتفع شود. با توجه به افت ارزش مبلغ مندرج در قانون، قانون اصلاح قانون مذکور در سال ۱۳۷۱ به تصویب رسید. بر طبق ماده واحده قانون اصلاح، اسناد و قراردادهای مربوط به وام‌ها و اعتبارات اعم از قرض‌الحسنه‌ها و سایر عقود اسلامی پرداختی اتحادیه‌ها و شرکت‌های تعاونی روستایی، کشاورزی، عشایری، صیادی، صنایع روستایی و فرش به اعضا مشروط بر اینکه اصل مبلغ وام از دو میلیون ریال تجاوز ننماید، در حکم اسناد رسمی تلقی و از حیث اجرا تابع مفاد آیین‌نامه اجرایی اسناد رسمی است. در واقع مبلغ وام از یک میلیون ریال به دو میلیون ریال افزایش یافت. به طور کلی این قانون و اصلاحیه آن، هزینه اخذ وام و نیز هزینه‌های دادرسی احتمالی را کاهش می‌دهند. ولی با وجود تصویب قوانین فوق، چندین سال است که نرخ تورم بالا سبب کاهش ارزش دو میلیون ریال شده و عملاً این قانون، کارآیی و هدف اولیه خود را از دست داده است.

بررسی لایحه پیشنهادی

توجه دولت به بحث تورم سالیانه و اعمال آن در قانون اصلاح قانون اعتبار اسناد عادی وام‌های پرداختی شرکت‌های تعاونی روستایی، عشایری و صیادی به اعضا در راستای تحقق اهداف قانون برنامه پنجم توسعه مثبت ولی ناکافی ارزیابی می‌شود، البته در مصوبه نهایی کمیسیون اجتماعی مجلس شورای اسلامی (به عنوان کمیسیون اصلی بررسی این لایحه) تغییرات مثبتی نسبت به لایحه ایجاد شده است که از جمله می‌توان به افزایش میزان وام از مبلغ سی میلیون ریال (۳۰,۰۰۰,۰۰۰) به مبلغ پنجاه میلیون ریال (۵۰,۰۰۰,۰۰۰) و مینا قرار دادن متن ماده واحده قانون اصلاح قانون اعتبار اسناد عادی به جای متن ماده واحده قانون اعتبار اسناد عادی (با توجه به اینکه کامل‌تر است) و افزودن دو تبصره اشاره کرد که در گزارش پیشین مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی مورد اشاره قرار گرفته بودند.

نتیجه‌گیری

در مجموع توجه دولت به بحث تورم سالیانه و اعمال آن در قانون اعتبار اسناد عادی وام‌های پرداختی شرکت‌های تعاونی روستایی، عشایری و صیادی به اعضا بوده و مصوبات کمیسیون اجتماعی مجلس شورای اسلامی در راستای تحقق اهداف قانون برنامه پنجم توسعه، بهبود فضای کسب و کار روستایی و بهره‌مندی آسان‌تر کشاورزان از تسهیلات مربوطه مثبت ارزیابی می‌شود و لذا تصویب ماده واحده و تبصره‌های آن که به تصویب کمیسیون اجتماعی مجلس شورای اسلامی رسیده است، می‌تواند در اجرا آثار مثبتی داشته باشد.

با توجه به اینکه در حال حاضر ضعف در تأمین اعتبار تسهیلاتی و منابع مالی به وسیله بانک‌ها جهت سرمایه در گردش لازم شرکت‌های تعاونی، ناکافی بودن سهمیه اعتبارات خاص بخش تعاون یا محقق نشدن اعتبارات مصوب قانون در پایان هر سال، داشتن بدهی معوق به سیستم بانکی و صندوق تعاون به منظور استفاده از تسهیلات اعتباری جدید، مشکل وسایق و ترهینات نزد بانک‌ها و صندوق تعاون از جمله مشکلات پیش‌رو هستند، لازم است ضمن فراهم آوردن شرایط و بستر لازم جهت تأمین اعتبار این شرکت‌ها توسط دولت مشکلات فوق نیز مرتفع شوند.